

Några uppgifter rörande fängelsereformen i Finland.

Då redan nära ett decennium hunnit förflyta, sedan en något utförligare redogörelse för de penitentiära förhållandena i Finland senast varit synlig i Tidskriftens spalter¹⁾, torde det måhända intressera en eller annan af Tidskriftens läsare att erhålla besked om hvad sedan dess på detta område uti nämnda land tillgjorts, helst den ombildning af landets fängelseväsen, som i sammanhang med de förberedande arbetena för införandet af en ny strafflag redan för vidpass ett qvart sekel tillbaka påbörjades, under de senast förflutna åren pågått med rask fart och allaredan fortskridit så långt, att reformen numera kan anses i vissa delar vara för en längre tid framåt afslutad.

Såsom i ofvanciterade uppsats framhållits, är kärnan af Storfurstendömet Finlands gällande lag om brott och straff att söka uti den af Sveriges och Finlands förenade ständer vid riksdagen år 1734 antagna allmänna lag, för hvars straffsystem kropps- och skamstraffen jemte dödsstraffet i särskilda kvalificerade former äro utmärkande. Med undantag af de ändringar i Sveriges och Finlands

¹⁾ Penitentiära förhållanden i Storfurstendömet Finland. Svar å ett af Hederspresidenten för 1878 års internationela penitentiärkongress aflåtet cirkulärbref). Af tillförordnade Inspektören för fängelserna i Finland A. Grotenfelt. Tidskriftens 2dra årgång sid. 1—16.

kriminela lagstiftning, som infördes genom den epokgörande förordningen den 20 Januari 1779 samt några andra författningar af mindre omfattande innehåll, var nemligen den i Missgerningsbalken af 1734 års lag affattade brottmåls-lagen i hufvudsak uti Finland gällande, då frågan om en ny strafflag förelades landets år 1863 till landtdag samman-kallade ständer, ehuru det beträffande särskildt dödsstraffet bör anmärkas — hvad äfven förut i Tidskriften framhållits¹⁾ — att ifrågavarande straff icke på vidpass sextio år verk-stälts i Finland, utan hafva de till döden dömda brotts-lingar — der de icke ansetts förtjente af sådan mildring att dödsstraffet för dem förvandlats till frihetsstraff inom någon af hemlandets fängelseinrättningar — jemlikt kun-görelserna den 21 April 1826 och den 24 Februari 1848 försändts till förrättande af tvångsarbete uti grufvorna eller fabrikerna i Sibirien.

Sedan Kejsar Alexander II, på derom af Finlands senat år 1861 väckt förslag, anbefalt utarbetandet af propositioner och lagförslag uti särskilda till landets kriminela lagstift-ning hörande ämnen samt sådant fullgjorts af en för ändamålet utaf senaten tillsatt komité, förelades vid 1863—1864 års landtdag Finlands ständer, bland andra förslag till än-dring i strafflagstiftningen, en nådig proposition ”beträffande allmänna grunderna för en ny brottmålslag“. Jemte denna proposition öfverlemnades till ständerna ett af förenämnda komité uppgjortt förslag till positiva och noggranna bestäm-ningar om de straffarter, som borde till användande i fram-tiden fastställas; och anmodades ständerna att yttra sig ”huruvida de deruti föreslagna eller några andra straffarter och allmänna bestämningar borde läggas till grund vid en fullständig omarbetning af Finlands strafflag.“

Uti nämnda komitéförslag förmäles, hurusom komitén vid uppgörandet af detsamma utgått från den öfvertygelse, att strafflagen ej allenast borde afse upprätthållandet af den

¹⁾ 1879 års årgång sid. 12. — 1881 års årgång sid. 98—103.

allmänna rättssäkerheten och lagens anseende jemte möjligheten att i ett rättvist mått utmätta straffet efter hvarje brotts storlek, utan äfven i sant kristlig anda söka befordra den fallne brottslingens förbättring och återupprättelse genom sådana medel, som låta förena sig med strafftvånget, utan att upphäfva dettas allvar och repressiva kraft. I denna öfvertygelse hade komitén föreslagit till upphäfvande icke allenast dödsstraffet i alla dess härförinnan påbudna former, utan äfven öfriga fysiskt affliktiva straff, nemligen hudstrykning, spö och ris samt gatulopp, äfvensom fängelse vid vatten och bröd, arbete i halsjern, ärelöshet, schavottering och andra skymfliga straff, hvarjemte landsflykt samt mistning af näring eller af löst och fast eller blott löst gods utmönstrats. I stället hade föreslagits, att de allmänna straffarterna skulle för framtiden blifva *frihetsstraff* och *böter*. Då likväl icke alla förbrytare vore i behof af en lika intensiv korrektionel behandling, hade frihetsstraff af olika slag ansetts böra förefinnas, hvarför tre arter deraf föreslagits, nemligen *tukthus*, *fängelse* och *arrest*. Det föreslagna tukthusstraffet skulle tjena till straff för gröfre brott och i allmänhet sådana förbrytelser, hvilka genom sin beskaffenhet företrädesvis syntes ådagalägga att förbrytaren vore i behof af penitentiär behandling; fängelsestraffet åter för sådana brott, hvilka, utan att kunna räknas till de gröfre, likväl tydde på en oredlig och bedräglig karaktär och således äfven nödvändiggjorde en, om ock mindre intensiv, korrektionel behandling; samt arreststraffet slutligen begagnas för sådana förbrytelser, hvilka ej syntes påkalla korrektionel behandling, men likväl vore af den svåra beskaffenhet, att de icke borde få med böter försonas, hvarförutom detta straff skulle användas såsom surrogat för böter, hvilka den sakfælde ej förmådde gälda. Det progressiva fängelsesystemet hade lagts till grund för de föreslagna bestämmingarne om de nya frihetsstraffens verkställande. *Tukthusstraffet*, som skulle ådömas antingen på lifstid eller på bestämd tid från 2 månader till och med

12 år, borde af förbrytaren påbörjas i ensamhetsfängelse. Efter högst ett års vistelse i enrum skulle han flyttas till fångklass, der han om dagarne vid arbete, undervisning och andaktsöfningar skulle hållas tillsammans med andra fångar, men tillbringa nätterna i cell, förutom i högsta klassen, der han vore befriad äfven från sistnämnda tvång. Klassernas antal blefve fem, men af dessa skulle blott de tre högre genomgå af sådane fångar, som fullständigt utstått ensamhetsfängelset, hvaremot de två lägsta klasserna skulle mottaga allenast sådana förbrytare, som i ensamhetsfängelse uppfört sig dåligt eller ock befunnits icke kunna uthärda ensamheten. Före strafftidens utgång finge vilkorlig frigifning ske af sådan fånge, som blifvit dömd till tukthus i åtminstone tre år eller derutöfver samt af sin strafftid utstått en större del och, efter uppflyttning till högsta klassen, derstädes i minst sex månader ådagalagt godt uppförande och icke genom sitt lynne visat sig vara för samhället vådlig. Samma principer som för tukthusstraffet hade hufvudsakligen lagts till grund för de föreslagna bestämmingarne angående *fängelsestraffet*. Äfven detta skulle vara förenadt med klassindelning, undervisning och tvångsarbete; men då fängelsestraffet likväl, både med hänsigt till strafftvånget och fångarnes korrektionela behandling, afsetts att vara mindre intensivt än tukthusstraffet samt dessutom icke skulle tillämpas för längre strafftider än högst två år, hade åtskilliga bestämmingar, som ingått i tukthusstraffet, fått bortfalla eller blifvit modifierade vid fängelsestraffet, så att dervid t. ex. ensamhetsfängelse blott undantagsvis skulle komma i fråga, att fångklasserna blefve endast tre, att ingen vilkorlig frigifning finge ske o. s. v. Vid *arreststraffet*, som skulle ådömas på 1 till 60 dygn, skulle hvarken klassindelning eller undervisning ifrågakomma, utan skulle allenast frihetens förlust utgöra det väsentliga momentet uti ifrågavarande straff. Arrestanterna skulle derfor äfven tillåtas att hafva gemenskap med hvarandra, under vilkor likväl att ordningen derigenom icke

stördes. Jemväl dessa fångar skulle åläggas arbete, ehuru valet af arbete samt vinsten deraf skulle tillhöra dem sjelfva, icke kronan såsom vid tukthus- och fängelsestraffet. Bland öfriga allmänna grunder för en ny strafflag föreslog komitén, att den nya lagen skulle upptaga främst sådana allmänna bestämningar, som hänförde sig till brott i allmänhet, samt derefter straffbud för de särskilda brotten. Straffbuden borde i allmänhet vara relativt bestämda. Grunderna för frihetsstraffens verkställande borde bestämmas i en särskild lag om verkställighet af frihetsstraff, men hvad för öfrigt anginge de olika slagen af nämnda straff, kunde närmare föreskrivas i tukthus- och fängelseordningar.

Uti det underdåniga svar, som ständerna afgåvo i anledning af ofvanrelaterade proposition, förklarade sig ständerna hafva i hufvudsak godkänt densamma, ehuru de vid granskningen af förslaget i dess särskilda delar funnit skäl till några anmärkningar, bland annat emot den föreslagna villkorliga frigifningen, som ständerna förklarade sig icke kunna godkänna, "emedan dess genomförande kunde för samhället blifva vådligt samt det dessutom vore stridande mot Finlands nuvarande lagstiftning att en administrativ myndighet finge bryta domstolars laga kraft vunna domar — något som nu, enligt 1 parag. 31 kap. Rättegångsbalken, tillkommer Regenten allena".

Hufvudsakligen i öfverensstämmelse med omförmälda, af ständerna godkända förslag till allmänna grunder för en ny brottmålslag blefvo af en för ändamålet nedsatt komité förslag till strafflag för Storfurstendömet Finland, förordning om verkställighet af straff samt förordning om införande af ny strafflag utarbetade och år 1875 i tryck utgifna. Öfver dessa förslag blefvo sedermera, på högvederbörlig befallning, under åren 1878—1880 utlåtanden afgifna af prokuratorn i senaten, landets tre hofrätter och juridiska fakulteten vid universitetet, hvarjemte enskilda personer både inom och utom landet offentliggjorde anmärkningar mot förslagen.

I anledning af de gjorda anmärkningarne blef den 18 Oktober 1880 en ny komité utsedd för att verkställa granskning af desamma samt, i fall af behof, omarbета förslagen. Denna senare komité aflemnade under åren 1883 och 1884 omarbetade förslag till strafflag med dertill hörande förordningar, som sistnämnda år äfven utkommo i tryck. Sedan jurisprofessorn vid Upsala universitet J. HAGSTRÖMER, hvilken tidigare i en tryckt afhandling underkastat 1875 års strafflagsförslag kritisk granskning, afgifvit utlåtande jemväl öfver 1884 års förslag, blefvo samtliga dessa förslag underkastade vidare behandling af regeringen, hvar efter Finlands ständer vid senaste landtdag år 1885 förelades en nådig proposition "om antagande af: 1) allmän strafflag för Storfurstendömet Finland, 2) förordning om verkställighet af straff samt 3) förordning om införande af strafflagen och hvad i afseende derå skall iakttagas."

Uti denna proposition förmäles, bland annat, hurusom de genom densamma ständerna förelagda förslagen väsentligen anslöte sig till de grunder, som af ständerna vid 1863—1864 års landtdag godkäfts. Den erfarenhet i ämnet, som emellertid dels inom och dels utom landet vunnits, hade likväl gifvit anledning till vissa afvikelser, bland hvilka såsom de viktigaste angifvas: att ur förslaget till strafflag sådana allmänna bestämningar utelemnats, som kunde anses tillhöra mera kriminalrättens vetenskapliga än dess legislativa område; att dödsstraffet bibehållits för de svåraste fallen af högförräderi, majestätsbrott och brott emot medlemmar af det Kejsarliga huset äfvensom i allmänhet för mord, hvarmed i strafflagsförslaget borde förstås sådant dråp, som sker, när någon i uppsåt att döda med berådt mod beröfvar annan lifvet; att frihetsstraffen blefve allenast två, nämligen tukthus och fängelse, hvilken inskränkning hade vidtagits i anledning deraf att svårigheter skulle möta, att med bibehållande af det progressiva straffsystemet, hvilket ständerna vid 1863—1864 års landtdag godkände, anordna verkställigheten af flere frihetsstraff på sådant

sätt att de icke sammanfölla med hvarandra; att kortaste tiden för tukthusstraffet upptagits till sex månader och längsta tiden för fängelsestraffet, med vissa undantag, till fyra år; att i förslaget till förordning om verkställighet af straff intagits nödiga föreskrifter icke blott om frihetsstraffen, utan ock om dödsstraffet samt böter och förbrutet gods, äfvensom de allmännaste grunderna för unge förbrytares behandling i allmän, för dem afsedd uppfostringsanstalt; att vilkorlig frigifning af sådane förbrytare, hvilka under godt uppförande utstått längre tids frihetsstraff och kunde emotse ärlig försörjning, ånyo föreslagits med sådan af ständernas deremot gjorda anmärkningar föranledd ändring, att afgörandet af frågor om dylik frigifning skulle tillhöra landets högsta domstol, senatens justitiedepartement.

Stånden remitterade den nådiga propositionen till förberedande behandling af lagutskottet; men kort före landtdagens slut anmälte lagutskottet hos stånden, att utskottet icke kunnit fullgöra omförmälda uppdrag till följd af ämnets omfattande natur och emedan den nådiga propositionen kommit ständerna tillhanda först under landtdagens senare hälft, då mängden af öfriga, till slutligt afgörande beredda ärenden äfven påkallade täta sammanträden af stånden. I sitt underdåniga svar å den nådiga propositionen anmälte därför ständerna att de af ofvananfödda orsaker „icke varit i tillfälle att vid denna landtdag slutföra granskningen af förenämnda lagförslag“, på samma gång ständerna uttalade i sin underdåniga tillförsigt derom, att ifrågavarande förslag till strafflag och dertill hörande författningar i nåder varda landets härnäst sammanträdande Ständer¹⁾ ånyo till behandling förelagda.“

*

*

*

Såsom ofvanstående relation vidhandengifver, hafva redan 26 eller noga räknadt 28 år (redan år 1859 var

¹⁾ Enligt „nådigt påbud“ den 28 April 1887 inträffar nästa ständermöte den 17 Januari 1888.

nemligen frågan om en fullständig omarbetning af Finlands brottmålslagstiftning första gången föremål för regeringens öfverläggning) åtgått till utarbetning af förslag till den nya strafflagen och dermed sammanhängande förordningar; och om äfven utsigter nu synas föreligga, att det vidtomfattande lagstiftningsarbetet inom en nära framtid skall blifva slutfördt, torde de nya lagarna dock uti ingen händelse förr än om några år, eller sedan bland annat samtliga fängelsebyggnadsarbeten blifvit utförda, kunna träda i gällande kraft. Att reformen icke heller så hastigt skulle kunna genomföras, var också redan från början af regeringen förutsedt; och förelades därför ständerna vid 1863—1864 års landtdag, förutom den tidigare omnämnda propositionen om allmänna grunder för en ny strafflag, äfven en annan proposition angående antagande af, bland annat, en förordning om verkställighet af straff. På sätt i nämnda proposition antyddes, var denna författning afsedd att, i den mån fängelsernas skick sådant medgäfvde, bilda en öfvergång till den nya strafflagens bestämmingar om straffarterna. Jemväl nu ifrågavarande proposition blef af ständerna i hufvudsak godkänd, i följd hvaraf en Kejs. förordning ”om verkställighet af frihetsstraff“ den 26 November 1866 emanerade.

På samma gång denna förordning, som enligt ett deri förekommande slutstadgande skulle träda i verksamhet den 1 Januari 1870, i sin mån bidrog till påskyndande af fängelsereformen, afhjelpade den, äfven oafsedt dess innehåll, en längesedan känbar brist i Finlands strafflagsstiftning. Enligt 1734 års lag och äfven före dess tillkomst hade visserligen arbets- och frihetsstraff i långliga tider ådömts förbrytare, men angående verkställandet af dessa straff saknades i nämnda lag och dertill hörande författningar alla närmare bestämmingar. Genom särskilda under detta sekel tid efter annan utfärdade reglementen sökte man visserligen att bringa ordning och skick inom fängelserna. Men om äfven härigenom förhållanden, som derförinnan

hufvudsakligen varit beroende af endast personligt godtycke, i någon mån reglerades, är dock genom tillförlitliga undersökningar och deröfver officiellt afgifna meddelanden¹⁾ utredt, att tillståndet i Finlands fängelser åtminstone under de närmaste årtiondena före den nu pågående reformens begynnelse gaf anledning till synnerligen graverande anmärkningar. En ytterlig slapphet och hvarjehanda sjelfsväld hade efterhand inästlat sig i såväl förvaltningen af straffanstalterna som behandlingen af fångarne, hvilka ofta tillätos sådana friheter, som förtogo vistelsen i fängelset all karaktär af straff och gjorde densamma för mången af fångarne vida angenämare, än den ställning de såsom fria kunnat innehafva. Kosten var jernförelsevis god, arbetet, der det ej helt och hållet saknades, icke synnerligen tungt, disciplinen slapp, förtärande af brännvin, kortspel och tobaksrökning icke sällan förekommande förströelser. Dessa oordningar hade visserligen sin grund i många samverkande omständigheter, såsom den dygnet om nästan obehindrade gemensamheten fångarne emellan, bristande insigter hos fängelsernas förvaltnings- och bevakningspersonal, saknaden af en gemensam styrelsemyndighet och nödig eftersyn, som äfven försvårades i följd af flere fängelseorters aflägsna läge och brist på snabba kommunikationsmedel; men säkert är dock att saknaden af en gemensam, på enahanda sätt som brottnålslagen tillkommen lag om verkställigheten af de föreskrifna frihetsstraffen i ej ringa mån medverkat till uppkomsten af de dåliga traditioner, som inom fängelserna i Finland utvecklats sig. Och, äfven fränsedt alla dessa ofog, måste i hvarje händelse en stor skiljaktighet vid verkställigheten af straffen inom de olika fängelseinrättningarne ega rum, då äfven sådana straffanstalter, som voro afsedda till förvaring af enahanda slag af fångar, hade hvar sitt särskilda reglemente med olika föreskrifter och deraf beroende olika förvaltning.

¹⁾ Underdånig berättelse om tillståndet i Finlands fängelser jemte förslag till provisionel reform af desamma. Helsingfors 1866.

Redan blotta tillkomsten af 1866 års förordning, som med helgd af allmän lag angaf en gemensam grund för frihetsstraffens verkställande, var sålunde egnad att afhjelpa åtminstone en del af antyddas olägenheter. Uti denna förordning äro tre arter af frihetsstraff fastställda, nemligen: *tukthusstraff, fängelse vid vatten och bröd* samt *fängelsestraff*. Af dessa straff innefattar tukthusstraffet de svårare arbetsstraff, hvilka i lag och författningar benämnas: arbete å slott eller fästning eller i Kronans smedja eller i tukthus eller spinnhus; fängelsestraffet åter det i lag och författningar med benämningarne fängelse eller enkelt fängelse eller fästnings- eller tukthusfängelse utan arbete betecknade frihetsstraff. *Tukthusstraffet* afser ej allenast den brottsliges förvarande och trägna sysselsättande, utan äfven hans förbättring genom undervisning, disciplin och arbete. Saknaden af celler har, såsom äfven angifves i motiven till den proposition, hvarigenom förordningen föreslogs till antagande, föranledt att från densamma bortlemnats ensamhetsfängelset som „efter möjligheten“ skall användas allenast för unge förbrytare, som ej fyllt 18 år, och sådana brottslingar af högre ålder, hvilka visat sig så sedligt förderivade, att deras samvaro med andra fångar kan lända desse senare till förförelse eller skada. Öfrige fångar än de nämnde skola hållas om dagen till gemensam sysselsättning, men om natten i enrum, eller, om utrymme dertill saknas, i gemensamma sofrum, dervid de dock böra så bevakas, att de hvarken genom tal, åtbörder eller andra tecken kunna meddela sig med hvarandra. Tukthusfångarne skola indelas i fyra klasser, af hvilka den högsta eller fjerdje klassen likväl utgöres af två afdelningar, enär åt sådana fångar, hvilka der tillbragt minst sex månader under godt uppförande, skall, enligt 14 § i förordningen, medgifvas så mycken frihet, som är nödvändig för att vänja dem vid frestelsers öfvervinnande och sjelfständighet i handling, med villkor dock att arbetsamhet och god ordning äfven af desse iakttagas. Till första fångklassen hänföras i strafftidens

början alla fångar, som fyllt 18 år och ej derförinnan för sin ungdoms skull tillbragt någon tid i ensamhetsfängelse. Fyller ung fånge under den tid han vistas i ensamhetsfängelse 18 år eller finnes ej tillfälle att hålla honom i enrum, skall han redan vid strafftidens början hänföras till andra klassen. I första och andra klassen äro fångarne förbjudna ått meddela sig med hvarandra genom tal, åtbörder eller andra tecken. I de två högre klasserna tillåtes (nemligen om dagen) från en sådan tysthetsförpligtelse den afvikelse, som med god ordning är förenlig. Öfriga åtskilnader mellan fångklasserna skola bestå deri, att fånge vid uppflyttning till högre klass kommer i åtnjutande af en eller flere förmåner, som han i lägre klass saknat eller i inskränktere mån åtnjutit. Bland sådana åtskilnader uppräknas i förordningen olikhet i sparpennning, rättighet att i högre klass oftare än i lägre brevexla med anförvandter och vänner eller af dem mottaga besök, att å fristunder sysselsätta sig med läsning af underhållande och nyttiga böcker från anstaltens bokförråd m. m. sådant. Begagnandet af tobak eller rusgifvande dryck eller annat sådant, som afser allenast sinlig förnöjelse, äfvensom ledighet från arbete är absolut förbjudet. För hvarje vecka skall fånges uppförande vitsordas såsom godt, försvarligt eller dåligt; och bör vitsordet grundas på fånges förhållande ej blott i disciplinärt afseende, utan äfven vid undervisningen och arbetet. Genom dåligt uppförande förverkas rätt till klassuppflyttning, likasom äfven klassnedflyttning ingår bland de uti förordningen upptagna disciplinära straffen. *Fängelsestraffet* skall undergå i gemensamhet, med iakttagande af att de olika könen hållas afskilda från hvarandra. Men om någon fånge visar sig vara så sedligt förderfvad, att hans samvaro med andra fångar kunde lända dessa till förförelse eller skada, skall sådan fånge „efter möjligheten“ hållas i enrum. Fånge, som undergår fängelsestraff, är skyldig att arbeta, men får efter eget val och för egen räkning sysselsätta sig med sådant lofligt arbete, som med

straffanstalten är förenligt. Kan han ej anvisa sådant arbete, är han pliktig att förrätta allmänt arbete. — Fångar, som blifvit dömda till *fängelse vid vatten och bröd*, skola hållas i enrum, men om utrymme dertill saknas, i gemensamhet och under ständig öfvervakning, äfven här hvardera könet för sig. Jemväl för dessa fångar är tysthetsförpligtelsen föreskrifven. De äro berättigade, men ej förpligtade att sysselsätta sig med handarbete för kronans räkning. Deras föda skall bestå af friskt vatten i erforderlig mängd samt, efter ortens sed, 2 skålpund hårdt eller 3 skålpund mjukt bröd, hvilken kost dock får vid förekommande sjuklighet eller kroppslig svaghet af fängelselikaren modereras. Öfverskjuter strafftiden 2 veckor, får åt frisk fånge, som sjelf sådant åstundar, förunnas en fridag efter 14 fastedagar och två fridagar efter 7 följande fastedagar, hvarunder vanlig fångförplägning honom tilldelas.

Då emellertid icke ens det öfvergångssystem^{*}, som 1866 års förordning påbjöd till införande, kunde sättas i verket utan betydliga förändringar af landets straffanstalter, voro ständerna vid 1863—1864 års landtdag så mycket mera tvungna att omedelbart taga jemväl den ekonomiska sidan af strafflagsreformen i betraktande, helst ständerna, för att afhjelpa de mest framstående bristerna i den gällande brottmålslagen, vid samma landtdag äfven antagit särskilda af regeringen föreslagna nya förordningar¹⁾, enligt hvilka,

¹⁾ De nya förordningar af kriminalrättsligt innehåll, som i Finland utkommit i följd af 1863—1864 års landtdag, äro, förutom ofvan relaterade förordning om verkställighet af frihetsstraff, om uppsåtlig misshandling af kreatur d. 20 Juni 1864, om fridlysning för landets jernvägar, kanaler och telegrafinrättningar d. 24 Nov. 1864, om ändring i stadgardana om kyrkoplikt och upphävande af den för vissa brott påbudna afgift till kyrka d. 19 Debr. 1864, angående barnamord samt fosters fördrifvande och utsättande, så ock om ansvar för vissa fall af lägersmål d. 26 Nov. 1866, angående dråp utan uppsåt att döda och annan misshandel å person d. 26 Nov. 1866, angående envig d. 26 Nov. 1866, angående falsk angivelse och annan ärekränkning d. 26 Nov. 1866, hvilka alla förordningar förklarades böra träda i verksamhet senast den 1 Januari 1870.

bland annat, tukthusstraff för åtskilliga brott mot person bör ådömas och enligt 1866 års förordning försonas. De nog knapphändiga och summariska beräkningar öfver kostnaderna för den tilltänkta reformens genomförande, hvilka ingå uti tillgängliga handlingar, vidhandengifva, att man vid 1863—1864 års landtdag beräknat dessa kostnader till minst 600,000 rubel, förutom aflöningar och underhåll; och anvisade ständerna vid nämnda landtdag „för fängelseväsendets förbättrande“ 600,000 mark att utgå af den för bränvinstillverkningen i Finland påräknade skatt, derifrån nödiga medel för bestridande af särskilda andra statsutgifter likväl främst skulle uttagas. Då emellertid bränvinskatten icke under de påföljande åren uppgick till så högt belopp, att någon del af densamma kunde användas till fängelseväsendets ordnande, anmälte regeringen uti en till ständerna vid 1872 års landtdag aflåten proposition att icke ens den för verkställandet af 1866 års provisionela straffrättssystem afsedda ombildningen af fängelseväsendet kunnat, i brist på dertill nödiga medel, genomföras, ehuru nämnda straffsystem redan från början af år 1870 bort bringas till efterlefnad. Dock hade regeringen för reformens påbörjande den 20 Maj 1869 af ordinarie statsmedel anslagit inalles 310,000 mark för uppförande af en till tukthus afsedd cellfängelsebyggnad vid Tavastehus'slott, hvilket byggnadsarbete blifvit under åren 1869, 1870 och 1871 utfördt.

Vid besvarandet af ifrågavarande proposition meddelade ständerna, att de för hvarje af åren 1873, 1874, 1875, 1876 och 1877 ur den bevillning, ständerna för dessa år åtagit sig, anslagit 200,000 mark eller inalles 1,000,000 mark i ett för allt till de närmast behöfliga fängelsornas uppbyggande samt till den första uppsättningen af arbetsverkstäder och skolor vid fångvårdsanstalterna i landet; hvarjemte ständerna anhöllo, att sakkunniga personer måtte utses, för att sorgfälligt pröfva alla de förhållanden och omständigheter, hvilka med afseende å fångvårdens ändamålsenliga

ombildning och nya fängelseinrättningars uppförande borde tagas i betraktande, hvarefter en allmän plan för fängelse-reformens successiva genomförande borde uppgöras.

I följd af nämnda anhållan tillsattes af regeringen för antydt ändamål i början af år 1873 en komité; som den 22 Oktober samma år afgaf sitt betänkande i ämnet, hvilket sedermera äfven utkommit i tryck. — År 1873 funnos i Finland — förutom kommunala häkten i flertalet af landets städer och i några orter på landsbygden — följande allmänna fängelser och arbetsanstalter, nemligen: ett läns-fängelse inom hvarje af landets åtta län, häradsfängelserna å Kastelholm, i Kajana och Kittilä, straff- eller tukthus-fängelserna i Åbo och Tavastehus, provisionela straffanstalterna i Kuopio och St. Michel, fängelseinrättningen i Keksholm, spinnhusen i Åbo och Willmanstrand, arbets- och korrektionsinrättningen i Wiborg samt provisionela korrektionsinrättningen i Nurmis. Af dessa anstalter voro läns- och häradsfängelserna afsedda främst till ransakningshäkten, men äfven till straffängelser för sådana personer, hvilka blifvit dömda till det i 1866 års förordning stadgade fängelsestraff eller fängelse vid vatten och bröd, eller att i brist på tillgång till erläggande af ådömda böter eller viten undergå någondera af nämnda frihetsstraff. Tukthusstraffet utstods af manliga fångar, dömda på 3 år eller derunder, uti tukthuset i Tavastehus, af manliga fångar, dömda på viss tid utöfver 3 år, uti tukthuset i Åbo, samt af manliga liftidsfångar uti provisionela straffanstalterna uti St. Michel och Kuopio äfvensom uti fängelseinrättningen i Keksholm; af qvinliga fångar åter uti spinnhuset i Villmanstrand, der äfven intill 1873 års utgång en del af de för lösdrifveri till allmänt arbete dömda kvinnor förvarades. Uti spinnhuset i Åbo samt korrektionsinrättningarne i Nurmis och Wiborg förvarades de för lösdrifveri (eller försvarslöshet, såsom det heter i då gällande författning,) till allmänt arbete dömda personer, sålunda att männen voro fördelade mellan de båda sistnämnda inrättningarne, hvaremot alla

qvinnor från ingången af år 1874 höllos till allmänt arbete uti spinnhuset i Åbo¹⁾.

Med undantag af ofvannämnda, för tukthuset i Tavastehus kort förut uppförda cellfängelsebyggnad, som inrymde förutom annat 66 dagceller, voro alla dessa fängelser öfverhufvud i saknad af andra än gemensamhetsrum. Sålunda funnos t. ex. inom landets elfva ransakningsfängelser knappast sammanlagdt 10 rum, som kunde få namn af celler. 1873 års komité föreslog derfor bland annat uppförandet af en stor mängd nya fängelser äfvensom särskilda förändringar i fångarnes fördelning mellan de olika fängelseinrättningarna. Sålunda tillstyrkte komitén, att straffängelset i Åbo genom tillbyggnad af ett cellfängelse jemte befälvåning och i öfrigt ny inredning skulle försättas i sådant skick, att det kunde tjena till tukthus för 450 fångar af mankön, deribland landets alla manliga liftidsfångar; att tukthusinrättningen i Tavastehus skulle förses med nattceller, för att begagnas till straffanstalt för landets alla till tukthusstraff dömda qvinnor; att fängelseinrättningen i Keksholm skulle förses med en palissadering och tillsvidare begagnas till straffanstalt för 60 à 75 ålderstigna liftidsfångar af mankön; att provisionela straffanstalterna i St. Michel och Kuopio skulle indragas; att spinnhuset i Willmanstrand provisionelt ställdes i det skick, att det *tillsvidare* kunde utgöra tukthus för samtliga till tukthusstraff dömda qvinnor från hela landet; att inom korrektionsinrättningarna i Wiborg och Nurmis genom nödiga tillbyggnader utrymme skulle beredas för landets samtliga korrektionister af mankön; att spinnhuset i Åbo framgent skulle användas till förvaringsrum för alla till allmänt arbete dömda qvinnor från hela landet; att nya länshäkten uppfördes i Wiborg, Uleåborg, Helsingfors, Åbo och Tavastehus, jemte det länshäktena i St. Michel, Kuopio och Wasa omändrades till

¹⁾ K. Regl. d. 20. Febr. 1823, K. Kung. d. 28. Juni 1841 och d. 30. Aug. 1848, K. Br. d. 24. Nov. 1862, d. 15. Juni 1863, d. 25. Okt. 1869, d. 30. Maj 1870 och d. 10. Nov. 1873.

cellfängelser; att ett kronohäkte uppfördes i Björneborg och ett nytt häradshäkte i Kajana, jemte det häradsfängelserna i Kittilä och på Kastelholm med mindre förändringar skulle bibehållas för deras dåvarande ändamål; samt att ett nytt tukthus för män uppfördes invid Helsingfors, dit på kortare tider dömda tukthusfångar skulle förläggas. Kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag hade af komitéén approximativt beräknats till 3,370,000 mark.

Vidkommande den ordning, uti hvilken förenämnda byggnadsföretag borde utföras, hade det visserligen enligt komitééns tanke varit önskligt att den yttre organisationen af fängelsebyggnaderna med dertill hörande inrättningar kunnat, i likhet med hvad fallet varit exempelvis i Sverige, begynna med ransakningsfängelserna och först derefter omfattat straffanstalterna, emedan några synnerliga resultat af fångvården inom straffanstalterna icke vore att förvänta, sålänge ransakningsfängelserna befunno sig i så litet tillfredsställande skick, att de måste anses i ej ringa mån medverka till de i dem inneslutna fångars demoralisation. Men då ett delvis nytt straffsystem redan hade i landet införts, påkallades i främsta rummet åtgärder, hvilka i straffanstalterna möjliggjorde tillämpningen af 1866 års förordning angående verkställighet af frihetsstraff.

På dessa skäl förordnade äfven regeringen redan år 1874, att tukthuset i Åbo skulle utvidgas med en ny cellbyggnad, innehållande 75 dag- och lika många nattceller, på samma gång invid Helsingfors skulle uppföras ett nytt tukthus med 102 dagceller och 252 nattceller, förutom gemensamhetsrum och andra nödiga lokaler, äfvensom att ett nytt länsfängelse skulle uppföras i Viborg, detta sistnämnda bygnadsföretag närmast föranledt deraf att de till det åldriga Viborgs slott hörande byggnader, hvilka användes till länsfängelse i Viborg, befunnits vara i så bristfälligt skick, att ett nytt fängelse derstädes icke längre kunde undvaras.

Vid uppgörandet af detaljerade kostnadsförslag för de

sålunda påbjudna nya byggnaderna, befans det emellertid att 1873 års komité beräknat kostnaderna för desamma alltför lågt samt att totalkostnaderna för fängelsereformen i följd deraf komme att öfverstiga 4,000,000 mark. Regeringen nödgades därför vid 1877—1878 års landtdag åter förelägga ständerna en proposition, deri för fängelsereformens vidare utförande äskades, utöfver redan beviljade tillgångar, 2,227,700 mark. Ständerna afböjde emellertid denna gång beviljandet af medel till andra fängelsebyggnader än nya länsfängelser i Viborg och Uleåborg samt en uppfostringsanstalt för minderårige förbrytare, för hvilka byggnadsarbeten ständerna anslogo inalles 760,000 mark eller 152,000 mark för hvarje af åren 1878, 1879, 1880, 1881 och 1882. Tillika antyde ständerna i sin svarsskrivelse på propositionen, att det belopp, som ytterligare erfordrades för genomförandet af förbättringar i fängelseväsendet, kunde betäckas af statsverkets ordinarie inkomster.

*

*

*

Härefter hafva fängelsebyggnadsarbetena i landet utan afbrott fortgått, på samma gång förändringar af de olika fångarnes fördelning mellan fängelserna tidt och ofta egt rum, allt eftersom nya fängelser uppstått eller ny inredning af de gamla försiggått. Sedan de år 1874 påbörjade tillbyggnadsarbetena vid tukthuset i Åbo, för hvilka kostnaderna uppgått till en summa af 551,474 mark¹⁾, blifvit slutförda, indrogos år 1879 de provisionela straffanstalterna för lifstidsfångar i St. Michel och Kuopio samt förvandlades till provisionela arbetsinrättningar²⁾ i stället för den år 1859 inrättade korrektionsinrättningen i Nurmis, som af många skäl ansetts icke motsvara sitt ändamål och därför helt och hållet indrogs³⁾. Samtidigt nedlades äfven

¹⁾ Civilexpeditionens i Kejsarliga Senaten för Finland berättelse. 1874—1881. Helsingfors 1882.

²⁾ K. Br. d. 18. Nov. 1879.

³⁾ K. Br. d. 24. Maj 1880.

fängelseinrättningen i Keksholm¹⁾ såsom jemväl obehöflig, sedan inom tukthuset i Åbo utrymme beredts för, bland andra, alla landets listidsfångar. År 1881 fullbordades det nya tukthuset invid Helsingfors, hvars uppförande och inredning erfordrat en kostnad af 2,170,580 mark²⁾; och öfverflyttades då alla härförinnan i Tavastehus förvarade tukthusfångar till den nya straffanstalten, som sålunda blef en tukthusinrättning för alla på kortare strafftider dömda förbrytare af mankön från hela landet³⁾. Redan tidigare hade för omändringar af och tillbyggnader till fängelseinrättningarna i Tavastehus anslagits i särskilda poster sammanlagdt 428,000 mark, hvilket belopp år 1885 ytterligare ökats med 137,000 mark⁴⁾. Och ehuru ifrågavarande byggnadsarbeten i Tavastehus först innevarande år 1887 slutförts, transporterades dock redan i slutet af år 1881 de uti spinnhuset i Villmanstrand förvarade qvinliga tukthusfångar samt de uti spinnhuset i Åbo internerade korrektionshjon till straffanstalten i Tavastehus, som sålunda från nämnda år varit en kombinerad inrättning, inom hvilken förvaras såväl landets samtliga till tukthusstraff dömda qvinnor, som alla för lösdriveri till allmänt arbete hållna fångar af samma kön⁵⁾. Den sålunda kombinerade tukthus- och arbetsinrättningen disponerar numera såsom fullt färdig öfver 77 dag- och nattceller och 138 nattceller, äfvensom utrymme för 200 fångar igemensamhet. Den äldre cellfängelsebyggnaden i Tavastehus med 66 celler blef år 1884 upplåten till länsfängelse derstädes⁶⁾. Efter de qvinliga arbetsfångarnas

¹⁾ K. Kung. d. 9. Nov. 1880.

²⁾ Finansexpeditionens i Kejsrerliga Senaten för Finland berättelse 1872—1883. Helsingfors 1885.

³⁾ K. Br. d. 25. Okt. 1881.

⁴⁾ Bidrag till Finlands officiela statistik. XII. Fångvården. Fångvårdsstyrelsens berättelse för år 1884. Helsingfors 1886.

⁵⁾ K. Kung. d. 1. Okt. 1881 och K. Br. d. 25. Okt. 1881.

⁶⁾ I följd af de år 1887 i Tavastehus slutförda nybyggnadsarbetena har dervarande länsfängelse erhållit ytterligare 20 celler utöfver ofvannämnda 66

förflyttning till Tavastehus, befans spinnhuset i Åbo för fångvården obehöfligt, hvarför det år 1881 indrogs¹⁾. De uti Willmanstrand ledigblifna fängelsebyggnaderna iordningställdes åter under sommaren 1882 till förvaringsrum för arbetsfångar af mankön, hvarefter de uti korrektionsinrättningen i Wiborg förvarade fångar i slutet af samma år öfverflyttades till Willmanstrand²⁾, jemte det korrektionsinrättningen i Wiborg helt och hållet indrogs³⁾. För att äfven möjliggöra indragningen af de provisionela arbetsinrättningarna i St. Michel och Kuopio, hvilka voro förlagda inom dervarande länsfängelser, som emellertid i sin helhet voro behöfliga för sitt egentliga ändamål, anslog regeringen år 1884 252,000 mark till om- och nybyggnadsarbeten vid fångelset i Willmanstrand⁴⁾, der utrymme skulle beredas för samtliga för lösdrifveri till allmänt arbete dömda personer af mankön. Dessa om- och nybyggnadsarbeten, bland hvilka äfven ingick uppförandet af en cellfängelsebyggnad med 42 dagceller, slutfördes år 1887. Men ännu medan arbetena påingo indrogos efterhand de provisionela arbetsanstalterna i St. Michel och Kuopio, den i Kuopio den 1 Januari 1885⁵⁾ och den i St. Michel den 1 Januari 1886⁶⁾. Den nya länsfängelsebyggnaden i Wiborg, till hvars uppförande ständerna vid 1877—1878 års landtdag beviljat 350,000 mark⁷⁾ och regeringen anslagit ytterligare 175,000 mark⁸⁾, blef färdig och upplåten för sitt ändamål i början af år 1884⁴⁾.

¹⁾ K. Kung. d. 1. Okt. 1881.

²⁾ Fångvårdsstyrelsens i Finland berättelse för år 1882. Helsingfors 1884.

³⁾ K. Kung. d. 22. Dec. 1882.

⁴⁾ Fångvårdsstyrelsens i Finland berättelse för år 1883. Helsingfors 1885.

⁵⁾ Bidrag till Finlands officiella statistik. XII. Fångvården. Fångvårdsstyrelsens berättelse för år 1884. Helsingfors 1886.

⁶⁾ Bidrag till Finlands officiella statistik. XII. Fångvården. Fångvårdsstyrelsens berättelse för år 1885. Helsingfors 1887.

⁷⁾ Handlingar tillkomna vid landtdagen i Helsingfors åren 1877—1878. Andra delen. Helsingfors 1878.

⁸⁾ Civilexpeditionens i Kejsarliga Senaten för Finland berättelse. 1874—1881. Helsingfors 1882.

Denna byggnad innehåller 101 celler jemte arbets- och sofrum för fångar, som hållas i gemensamhet. I slutet af följande år 1885 fullbordades det nya länsfängelset i Uleåborg¹⁾, som åter innehåller, förutom andra lokaler, 78 celler. För utförande af denna byggnad hade ständerna vid 1877—1878 års landtdag beviljat 325,000 mark²⁾. År 1886 anlog regeringen 695,113 mark³⁾ till uppförande af ett nytt länsfängelse i Helsingfors med inalles 162 celler, hvilket byggnadsarbete för närvarande pågår⁴⁾. Uppförandet af ett nytt länsfängelse i Åbo är ock allaredan påbörjadt, sedan regeringen för detta ändamål jemväl under år 1886 anslagit 723,000 mark⁵⁾. Detta fängelse kommer att inrymma, förutom andra nödiga lokaler, 168 celler. Under innevarande år 1887 har regeringen vidare anslagit 423,222 mark till ombyggnad af länsfängelset i Kuopio⁶⁾, 520,551 mark till ombyggnad och utvidgning af länsfängelset i Wasa⁷⁾, 375,000 mark till ombyggnad af länsfängelset i St. Michel⁸⁾ samt 21,000 mark till ett nytt häradsfängelse i Kajana. Det nya länsfängelset i Wasa kommer att innehålla 125 celler, länsfängelset i Kuopio 77 celler och länsfängelset i St. Michel 55 celler. Slutligen har för inrättande af en uppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare, för hvilket ändamål ständerna vid 1877—1878 års landtdag beviljade 85,000 mark⁹⁾, år 1887 ytterligare af regeringen anslagits 158,951 mark¹⁰⁾, hvilket sistnämnda belopp dock icke i sin helhet torde komma att åtgå, sedan

¹⁾ Bidrag till Finlands officiella statistik. XII. Fångvården. Fångvårdsstyrelsens berättelse för år 1885. Helsingfors 1887.

²⁾ Handlingar tillkomna vid landtdagen i Helsingfors åren 1877—1878. Andra delen. Helsingfors 1878.

³⁾ K. Reskr. d. 28. Okt. 1886.

⁴⁾ K. Br. d. 18. Jan. 1887.

⁵⁾ K. Br. d. 16. Mars 1887.

⁶⁾ År 1882 inköptes för en sådan inrättning ett jordområde på landsbygden i närheten af jernvägen till Helsingfors för 27,000 mark. Se Fångvårdsstyrelsens i Finland berättelse för år 1882. Helsingfors 1884.

⁷⁾ K. Reskr. d. 30. Nov. 1886.

den för ändamålet afsedda byggnaden blifvit till yttre form och inredning något förenklad.

Sammanläggas alla ofvannämnda dels af ständerna beviljade, dels af regeringen anslagna penningebelopp till uppförande af nya fängelsebyggnader eller ändring af gamla sådana, finner man, att det nya straffrättssystemet, sådant det i hufvudsak af ständerna vid 1863—1864 års landtdag godkännts, i blotta byggnadsarbeten medfört för landet en kostnad af ungefär *7,700,891 mark*, sedan nemligen alla redan till utförande påbjudna byggnadsarbeten hunnit slutföras. Från den tid det första anslaget för ändamålet beviljades, nemligen anslaget för landets äldsta, åren 1869—1871 uppförda cellfängelsebyggnad, som numera användes till länsfängelse i Tavastehus, hafva 18 år förflutit. Innan samtliga byggnadsarbeten äro slutförda, torde ännu åtminstone 2 à 3 år hinna förgå. Om totalsumman därför fördelas på 20 år, komma kostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbeten sålunda att utgöra vidpass 385,000 mark för året. Beträffande hufvudsyftet med de utförda byggnadsarbetena, ökandet af antalet celler, gestaltar sig resultatet på följande sätt. Ännu vid 1870 talets ingång fans det icke ett enda med egentliga celler försedt fängelse i Finland. Redan nu förfogar fängelseförvaltningen öfver 561 dag- och 465 nattceller; och sedan samtliga byggnader blifvit fullbordade, komma landets fängelser att inrymma inalles *1,613 celler*, bland dem 1,148 fullständiga isoleringsceller, 465 endast nattceller.

*

*

I jembredd med alla dessa åtgärder för nödiga förändringar i den yttre organisationen af fängelserna har den ej mindre maktpåliggande frågan om dessa inrättningars inre organisation samt deras styrelse och förvaltning varit föremål för regeringens omsorger. 1866 års förordning om verkställighet af frihetsstraff angaf, såsom ofvan redan framhållits, endast de allmänna grunderna för exekutionen

af nämnda straff, under förutsättning att hvad i öfrigt anginge frihetsstraffen och organisationen af de anstalter, deri de borde undergå, skulle bestämmas i särskilda, på administrativ väg tillkomna reglementen samt tukthus- och fängelseordningar i enlighet med andan i det system, som lagts till grund för förordningens föreskrifter; och hade ständerna vid 1863—1864 års landtdag förenat sig derom att enahanda princip jemväl skulle följas vid affattandet af den nya förordning om verkställighet af frihetsstraff, som i sammanhang med den nya strafflagen borde utarbetas. Den mängd fängelse-reglementen, som före tillkomsten af 1866 års förordning efterhand utkommit i Finland¹⁾, stodo alla åtminstone delvis i strid med det system, som i sagda förordning påbjöds till efterlefnad, hvarjemte dessa reglementens tillämpning jemväl i hög grad försvårades derigenom, att de flesta af dem voro afsedda för en viss namngifven inrättning, som antingen allaredan indragits eller ock helt och hållet ombytt karaktär i följd af de förändringar i fångarnes placering, som efterhand försiggått. Tillkomsten af 1866 års förordning om verkställighet af frihetsstraff gjorde olika reglementen, instruktioner och ordningsregler för hvarje särskild straffanstalt obehöfliga. Den förutsatte nemligen endast gemensamma sådana för den grupp af fångelser, der samma art af frihetsstraff verkställes. Sålunda fordra föreskrifterna i 1866 års förordning, att den lokala ledningen och förvaltningen af de inrättningar, der tukthusstraffet skall undergå, bör handhafvas af „tukthusets direktion“ och „föreståndare“, hvar-

¹⁾ Instruct. för vaktmästare och fångnektar vid länens kronohäkten i Storfurstendömet Finland d. 21. Nov. 1818, K. Regl. för fångarne uti länens kronohäkten i Finland d. 21. Nov. 1818, K. Regl. för kronospinnhuset i Willmanstrand d. 20. Febr. 1823, K. Regl. för fångvården vid länens kronohäkten i Finland d. 25. Okt. 1824, K. Regl. för allmänna fångelset å Sveaborgs fästning d. 19. Okt. 1829, K. Regl. för straffängelset i Åbo d. 6. Aug. 1861 och K. Regl. för fångelseinrättningen å Sveaborgs fästning d. 2. Febr. 1863.

jemte hela systemet förutsätter att sistnämnde funktionär bör vara en i systemets tillämpning insigtsfull och jemväl i öfrigt bildad person. Vidare bestämmer 1866 års förordning att tukthusfångarne skola meddelas undervisning i religion af „anstaltens prest“, i elementära kunskaper af „antagne skolmästare“ och i yrkesundervisning af „antagne verkmästare“; att tvångsarbetet skall afse icke allenast fångarnes jemna sysselsättning, utan äfven deras olika fallenhet samt den olika samhällsställning de efter frigitvandret sannolikt komma att intaga; att detta arbete derför efter omständigheterna bör omfatta i ensamhetsfängelse handverk, hemslöjder och annat dylikt, samt i fångklass såväl handverk och hemslöjder, som hvarjehanda sysselsättning i fria luften o. s. v.

Med hänsyn till alla dessa föreskrifter samt jemväl med fästadt afseende vid det system af straff, som, enligt de vid 1863—1864 års landtdag godkända allmänna grunder för en ny brottmålslag, borde läggas till grund för straffbestämningarna i den under arbete varande nya strafflagen, föreslog 1873 års tidigare omnämnda fängelsekomité, bland annat, att den inre organisationen af fängelserna i hufvudsak borde anordnas sålunda, att, för åstadkommandet af en ändamålsenlig själavård uti fängelserna, åt presterna vid kronans alla fångvårdsanstalter skulle gifvas en tillräcklig aflöning; att vid sådana straffanstalter, i hvilka fångantalets storlek omöjliggjorde fångarnes betjenande af en enda prest, minst två prester blefve anställda; att skickliga arbetsledare och instruktörer anställdes vid fängelserna äfvensom modeller, arbetsredskap och arbetsmaterial i tillräcklig mängd anskaffades; att skolor skulle uppsättas i alla kronans fångvårdsanstalter, jemte det dugliga lärare vid dem anställdes; att fängelsebibliotek, omfattande skrifter af för fångarne lämpligt innehåll, inrättades; att hälsovården i fängelserna, der sådant visade sig nödigt, förbättrades; att kosthållningen i fängelserna ordnades sålunda att den icke medgäfvade den obehindrade gemenskap mellan

fångarne, hvartill de s. k. arteller eller fångarnes kosthållningsbolag skulle gifvit anledning, och ej heller det köpslagande från fångarnes sida om födoämnen, som ur dessa arteller skulle erhållit sitt upphof; att icke blott tukthusen utan äfven länsfångelserna och andra större kronohäkten, som tilläfventyrs kunde uppkomma, ställdes under ledning af tillräckligt aflönade, insigtsfulle, bildade och redbare föreståndare med biträde af ordentlig och pålitlig samt därför jemväl tillräckligt aflönad betjening; att betjeningen i tukthus för qvinnor samt i de öfrige fångvårdsanstalternas afdelningar för nämnda kön skulle, till förekommande af osedlighet bland de qvinliga fångarne, till större delen utgöras af qvinnor, men för öfrigt af gifta män; att de i 1866 års förordning föreskrifna fångelsedirektioner blefve tillsatta; samt att till ledning för tjenstemän och betjente vid fångvårdsanstalterna nya fångelsereglementen utfärdades, hvilka icke stode i strid med det fångvårdssystem, som i nämnda anstalter borde tillämpas.

I öfverensstämmelse med dessa komitens förslag anslog regeringen ej allenast utaf de af ständerna vid 1872 års landtdag beviljade medel sammanlagdt 39,400 mark¹⁾ till anskaffande af skolböcker och annat undervisningsmaterial för fångelsernas behof, äfvensom till inköp af arbetsredskap och modeller, utan beviljade ock af allmänna statsmedel ett årligt anslag af 15,850 mark¹⁾ till aflönande af lärare och lärarinnor vid fångelserna samt arbetsledare vid tukthusen i Tavastehus och Åbo, äfvensom till underhållande af fångelsebiblioteken. Derjemte utfärdades år 1875 en ny provisorisk stat för predikanterna samt den öfriga tjänstepersonalen och betjeningen vid fångelserna²⁾, hvarigenom predikanternas vid landets samtliga fångelseanstalter löneanslag förhöjdes från 18,286 till 24,046 mark samt aflöningen för den öfriga personalen dels genom löneförbättringar

¹⁾ Handlingar tillkomna vid landtdagen i Helsingfors åren 1877—1878. Andra delen. Helsingfors 1878.

²⁾ K. Kung. d. 21. Juni 1875.

dels i följd af vaktqvinnors anställande ökades från 180,672 mark till 209,448 mark 20 penni.

* . *

Genom ofvannämnda åtgärder blefvo åtminstone de straffanstalter, der tukthusstraffet verkställdes, i flere hufvudsakliga delar organiserade i enlighet med föreskrifterna i 1866 års förordning. Den allmänna ledningen af såväl tukthusen som landets öfriga allmänna fängelseinrättningar var dock fortfarande ombetrodd guvernörerna eller de lokala styrelserna i de län, inom hvilka inrättningarna voro belägna. År 1869 hade visserligen en „inspektör“ för fängelserna blifvit tillsvidare tillförordnad för utöfvande af tillsyn och kontroll öfver desamma. Denna funktionär hade sig dock icke tillerkänd någon själfständig myndighet rörande fängelsernas förvaltning, utan egde endast att till respektive myndigheter framställa sina anmärkningar och inkomma med förslag till de förändringar och förbättringar, han ansåg vara af nöden. Öfverinseendet och den högsta förvaltningen af de till fängvården hörande angelägenheterna handhades af senaten och närmast dess civilexpedition¹⁾, af hvilken hvarjehanda fångvårdsärenden äfven af den mest obetydliga beskaffenhet handlades. Jemte alla dessa myndigheter ålåg det äfven landets prokurator, jemlikt den för bemälde embetsman år 1812 utfärdade instruktion, att hålla hand deröfver att ordning och skick vid fångvården iakttogos.

Då sålunda i landet saknades en myndighet, som, oförhindrad utaf göromål af annat slag, kunde öfvervaka fängelseväsendet i alla dess detaljer och egna detsamma oafbruten omsorg, föreslog 1873 års komité jemväl att för fångvårdsärenderna skulle inrättas en särskild styrelse; och den 25 Januari 1881 utfärdades äfven en instruktion för *fångvårdsstyrelsen* i Finland, som, efter det de vid

¹⁾ Närmast motsvarande inrikesministeriet i andra länder,

densamma anställda tjänster blifvit tillsatta, den 1 November samma år började sin verksamhet.

Enligt nämnda instruktion skall den allmänna ledningen af fångvården i landet handhafvas af fångvårdsstyrelsen, som underlyder senaten för Finland och dess civilexpedition. Fångvårdsstyrelsen utgöres af en öfverdirektör samt en sekreterare och en kamrerare jemte några andra lägre tjänstemän. Öfverdirektören eger ensam afgöra alla på fångvårdsstyrelsen ankommande ärenden, hvilka efter sakens beskaffenhet honom föredragas af sekreteraren eller kamreraren. Vid förfall eller jäf för öfverdirektören, handhafvas ärendena i fångvårdsstyrelsen af sekreteraren och kamreraren gemensamt. Sekreteraren föredrager i fångvårdsstyrelsen alla frågor om fångars bevakning, sysselsättande och undervisande, ordning, disciplin och helsovård, fångforsling, tjänsters besittande och entledigande från dem, afgörande af balans- och anmärkningsmål samt om förändringar i fångelsernas organisation; kamreraren åter alla ärenden angående ekonomin och räkenskaperna för fångelserna. Bland andra åligganden tillhör det äfven fångvårdsstyrelsen att hvarje år afgifva berättelse angående fångvårdens alla förvaltningsgrenar under det nästföregående året. Öfverdirektören i fångvårdsstyrelsen uppbär en aflöning af inalles 10,500 mark om året. Sekreteraren och kamreraren åtnjuta hvardera 5000 mark. Hela årsanslaget för fångvårdsstyrelsen utgör 32,300 mark.

*

*

*

Genom fångvårdsstyrelsens inrättande blefvo dock icke alla landets allmänna fångelseinrättningar ställda under fångvårdsstyrelsens omedelbara inseende. Tillsynen öfver läns- och häradsfångelserna är nemligen ännu fördelad mellan fångvårdsstyrelsen och vederbörande länsstyrelser, åt hvilka särskildt den ekonomiska förvaltningen af dessa fångelser, likasom öfverhufvud den närmaste tillsynen

öfver dem, fortfarande är ombetrodd¹⁾. Deremot äro landets alla tukthus och arbetsinrättningar numera i alla afseenden ställda under fängvårdsstyrelsens omedelbara ledning; och som reorganisationen af tukthusen i öfverensstämmelse med det nya straffsystemet nyligen blifvit, genom utfärdandet af nya utgiftsstater för dessa inrättningar²⁾ och *Kejs. reglementet för tukthusen i Finland* den 12 April 1886, slutförd, torde några uppgifter härom icke befinnas öfverflödiga.

Såsom af det föregående framgår, äro tukthusen i Finland för närvarande till antalet tre, nemligen tukthus- eller straffängelserna invid Helsingfors och i Åbo samt tukthus- och arbetsinrättningen i Tavastehus. Med afseende å utrymmet inom dessa fängelseinrättningar äro alla till tukthusstraff dömda brottslingar af mankön fördelade emellan tukthusen invid Helsingfors och i Åbo sålunda, att på sistnämnda ort förvaras de på längre tid än 4 år dömda, men de öfriga uti straffängelset invid Helsingfors, medan alla qvinliga tukthusfångar äro förlagda uti tukthus- och arbetsinrättningen i Tavastehus, som äfven, enligt hvad benämningen jemväl gifver vid handen, inrymmer en arbetsanstalt för alla för lösdrifveri till allmänt arbete dömda personer af qvinligt kön³⁾. Af dessa fängelser är tukthuset invid Helsingfors afsedt för högst 404 fångar, tukthuset i Åbo för 450 fångar samt tukthus- och arbetsinrättningen i Tavastehus för inalles 415 fångar.

Tukthusfångarnes antal har under åren 1882—1885⁴⁾ varierat, de manliga fångarnes emellan 925 och 725, de

¹⁾ K. Kung. d. 3. Maj 1881.

²⁾ K. Kung. d. 20. Febr. 1883.

³⁾ K. Br. d. 9. Okt. 1883.

⁴⁾ Enär fängvårdsstyrelsens berättelser ännu icke offentliggjorts för flere år än 1882—1885 samt någon ordnad och tillförlitlig fängelsestatistik för Finland icke föreligger från tidigare år, grunda sig samtliga här lemnade uppgifter om fångantalet m. m. på förhållandena under nämnde år.

qvinliga fångarnas mellan 291 och 175¹⁾). Medeltalet tukthusfångar per dag utgjorde år 1882 817 män och 282 kvinnor, 1883 814 män och 206 kvinnor, 1884 795 män och 192 kvinnor samt 1885 815 män och 217 kvinnor. Emellan 35 och 37 procent af de till tukthusen årligen inkommande fångar af mankön hafva varit dömda för itererade tjufnadsbrott, i följd hvaraf öfver 50 procent af fångarne i landets tukthus för män utgöras af förbrytare, som blifvit dömda för brott emot eganderätten. Dråp och misshandel äro de bland männen dernäst mest förekommande förbrytelser. Barnamord och försök dertill äro åter de af kvinnorna oftast föröfvade brott. Sålunda voro icke mindre än 61 procent af de under år 1882 nykomma qvinliga tukthusfångar fälda till ansvar för barnamord, försök dertill eller vållande till sitt fosters död; och under intet af ifrågavarande år har de nykomma barnamörder-skornas antal understigit 50 procent af alla under året inkommande fångar af kvinnokön. De bland kvinnorna dernäst mest förekommande förbrytelser äro tjufnadsbrotten, för hvilka ungefär 30 procent af de nykomna qvinliga tukthusfångarna blifvit dömda till straff. Då den nya strafflagen blir gällande, kommer dock de för tjufnadsbrott dömda tukthusfångarnes antal att betydligt reduceras. Enligt landets nu gällande, i detta afseende föråldrade lagstiftning straffas nemligen redan 3dje resan qualificerad och 4de resan enkel stöld med frihetsstraff för lifstiden, medan 1sta och 2dra resan tjufnad straffas med endast böter eller, i brist på tillgång till deras gäldande, med blott några dagars fängelse vid vatten och bröd. Den vid 1885 års landtdag ständerna förelagda propositionen till ny strafflag stadgade åter endast i undantagsfall eller först för 4de resan stöld, der omständigheterna vore synnerligen försvårade, tukthusstraff för lifstiden, jemte det sagda

¹⁾ Finlands hela folkmängd utgjorde den 31. December 1880 2,060,782 individer.

lagförslag för 1sta resan enkel stöld bestämde ansvaret, i vanliga fall, till fängelsestraff, som kunde uppgå ända till sex månader. Af de nykomna tukthusfångarne hafva de flesta utaf de manliga fångarne, eller mellan 22 och 26 procent, blifvit dömda för en tid från och med 3 till 4 år samt de flesta af de qvinliga, eller mellan 30 och 36 procent, för en tid från och med 4 till 8 år. Emellan 26 och 30 procent af de manliga fångarne i tukthusen utgöras af lifstidsfångar. De qvinliga lifstidsfångarnas antal har under ifrågavarande år varierat emellan 10 och 17 procent af samtliga till tukthusstraff dömda qvinnor. Till åldern har flertalet såväl manliga som qvinliga fångar vid sin ankomst till fängelset varit emellan 20 och 30 år. I afseende å sin lefnadsställning före ankomsten till fängelset har det öfvervägande antalet manliga fångar tillhört den lösa befolkningens klass; de flesta qvinliga fångar åter antingen den lösa befolkningens eller tjenstehjonens klass. Nära tre fjerdedelar af både manliga och qvinliga fångar hafva varit ogifta. Ungefär 25 procent af de manliga och 15 procent af de qvinliga fångarna i tukthusen hafva förut undergått tukthusstraff, under det vidpass 35 procent af de manliga och 60 procent af de qvinliga fångarne icke förut undergått något straff.

*

*

*

De inrättningar, der alla dessa fångar utstå sitt straff, äro numera enligt ofvannämnda reglemente för tukthusen i Finland af den 12 April 1886 ställda under öfverinseende af senaten samt tillsyn af prokuratorn, under det den allmänna ledningen af och uppsigten öfver dem tillkommer fängvårdsstyrelsen. Länsstyrelsernas befattning med tukthusen inskränker sig numera, oafsedt nödiga s. k. handräckningsåtgärder, endast dertill, att vederbörande guvernör är skyldig att vaka öfver ordningen inom i länet befintliga tukthus, likasom denne embetsman i egenskap af länets högsta polismyndighet i allmänhet tillkommer att

öfvervaka ordningen inom öfriga allmänna inrättningar, som äro belägna inom hans verksamhetsområde.

Den för hvarje tukthus särskildt fastställda utgiftsstat upptager ej mindre samtliga vid inrättningen anställda tjänstemäns och betjentes lönevillkor, än ock i särskilda poster förslagsvis de penningebelopp, som, i förhållande till det vanliga fångantalet inom fängelset samt de på fängelseorten gångbara pris, beräknats årligen åtgå till uppköp af de för fängelset behöfliga förnödenheter till fångarnes kosthållning, beklädnad, sängkläder, ved, lyse m. m. sådant. Tjänstemän vid tukthus äro, enligt den för anstalten gällande utgiftsstat: en direktör, en predikant, en läkare, en bokhållare, arbetsledare och lärare. Tukthusets betjening utgöres af de vaktmästare och vaktknektar samt de öfriga betjente, som i anstaltens stat finnas upptagna. Vid tukthus för kvinnor tillsättas, enligt staten, istället för arbetsledare, arbetsförestånderska, och i stället för lärare, lärarinnor, äfvensom både manlig och kvinlig betjening. Direktören, predikanten och läkaren vid inrättningen utgöra dess „direktion“, som efter senatens bepröfvande ytterligare kan förstärkas med en eller två på fångvårdsstyrelsens förslag af senaten utsedda lämpliga personer.

Den lokala ledningen och förvaltningen af tukthus tillkommer dess direktion och direktör, hvilken sistnämnde funktionär är anstaltens föreståndare. Direktionen sammanträder å viss dag och tid en gång i veckan eller oftare, om det är nödigt. Vid direktionens sammanträden föres ordet af direktören, såframt ej senaten på fångvårdsstyrelsens förslag förordnat annan person till ordförande. Inträffar förfall eller jäf för ordföranden, föres ordet af den, direktionens ledamöter för tillfället dertill utsett. Är åter någon ledamot hindrad att bevista sammanträde, kan direktionen i stället adjungera bokhållaren, arbetsledaren eller läraren. Vid direktionens sammanträden föres protokollet af ordföranden eller, under hans tillsyn, af bokhållaren.

Hvad den ekonomiska förvaltningen vidkommer, eger

direktionen hufvudsakligen att draga försorg om lifsmedels och andra förnödenheter anskaffande för fängelset, i enlighet med hvad fångvårdsstyrelsen derom kan föreskrifva, samt att hos fångvårdsstyrelsen föreslå åtgärder, som åsyfta inrättningens ekonomiska förkofran. Likaså tillkommer direktionen att, i den mån behovet af penningemedel för inrättningen gör sig gällande, derom anmäla hos fångvårdsstyrelsen, som sedan från landtränterierna requirerar så stort belopp, som fångvårdsstyrelsen pröfvar för tillfället vara oundgängligen nödvändigt. Såvidt de å stat anslagna belopp derigenom icke öferskridas, böra nemligen guvernörerna till bestridande af kostnaderna för fångvården på fångvårdsstyrelsens requisitioner och anvisningar af statsmedel i landtränterierna utanordna nödiga belopp till fångelseinrättningarnas föreståndare. I händelse åter de å tukthusets stat anslagna medel för året icke skulle förslå till betäckande af utgifterna för fängelset, åligger det fångvårdsstyrelsen att hos senaten utreda förhållandet samt hemställa om särskildt anslag för hvad för året brister.

Den egentliga penningförvaltningen handhafves af direktören. Men till underlättande af kontrollen öfver penningförvaltningen är direktionen skyldig att, så ofta fångvårdsstyrelsen bestämmer, insända till nämnda styrelse summariska redovisningar för användandet af under året redan uppburna medel. För öfrigt åligger direktören att inom Mars månad hvarje år till fångvårdsstyrelsen insända fullständiga redovisningar för nästföregående år såväl öfver användandet af de från landtränterierna lyftade medlen, som ock öfver uppbörden af de inkomster, hvilka för kronans arbeten eller i öfrigt vid tukthusen kronan tillfalla.

Under direktörens inseende handhafves den ekonomiska förvaltningen af tukthuset närmast af dess bokhållare. Sålunda tillkommer honom, bland annat, att vårda fängelsets förråd af beklädnads- och sängklädespersedlar, arbetsmaterial och redskap, husgeråd och andra inventarier samt lifsförnödenheter, bränsle, lysämnen och annat dylikt, som

till inrättningen levereras, äfvensom deraf till afsedda ändamål emot qvitto utlemna åt de personer, å hvilkas tillsyn användningen ankommer; att noga tillse det endast dugliga varor emottagas samt, i händelse tvist härom uppstår, ofördröjligen anmäla sådant hos direktionen; att vaka deröfver att lifsmedel och andra förnödenheter, som för fängelset erfordras, ständigt förefinnas i tillräcklig mängd, samt hos direktören i god tid göra framställning om förrådets förstärkande; att hafva tillsyn öfver kosthållningen för fångarne; att af arbetsledaren emot qvitto emottaga fångarnes tillverkningar samt till pris, hvilka direktören i samråd med bokhållaren och arbetsledaren bestämmer, försälja hvad deraf ej är för fängelset behöfligt, samt för de influtna medlen redovisa för direktören; att af vederbörande emottaga persedlar och inventarier, hvilka blifvit obrukbara, och hos direktören göra framställning, efter omständigheterna, om deras iståndsättande eller försäljning, äfvensom att ombesörja all bokföring, som hänför sig till fängelsets ekonomi och bokhållarens förvaltning.

Räkenskaperna och bokföringen öfver tukthusens ekonomiska förvaltning äro sedan ingången af år 1884 uppställda på grund af systemet för det dubbla bokhålleriet. Detta sätt för räkenskapernas förande har nemligen ansetts vara oundgängligen nödvändigt för att erhålla ett pålitligt och fullt tillfredsställande resultat vid räkenskapernas sammanförande uti bokslutet äfvensom för att underlätta den å fängvårdsstyrelsen ankommande kontrollen öfver förvaltningen af de icke obetydliga penningebelopp, som under årets lopp af tukthusens föreståndare omhänderhafvas.

Såsom af det ofvanstående framgår, verkställes en fullständig räkenskapsföring öfver tukthusens ekonomiska förvaltning af inrättningarnas egna funktionärer, under det fängvårdsstyrelsen, efter skedd granskning af räkenskaperna, med ledning af dem endast upprättar en generalräkning öfver fängvårdens utgifter och inkomster under redogörelseåret, hvilken generalräkning hvarje år före den 1 Oktober

bör till senaten insändas. Icke utan skäl har emot denna ordning för räkenskapernas förande anmärkts, att fängelseföreståndarens och bokhållarens tid, särskildt under en del af året, så strängt upptagits af räkenskaps- och kansligöromål, att de derigenom hindrats att egna tillbörlig tid och uppmärksamhet åt de rent penitentiära förhållandena vid fängelset. Till undvikande af antydde olägenhet vore det därför önskligt, att all hufvudbokföring skulle, i likhet med hvad fallet torde vara i Sverige, åläggas fångvårdsstyrelsen samt grunda sig å tid efter annan afgifna sammandragsrapporter från fängelsernas böcker jemte dertill hörande verifikat.

Rörande ekonomin vid tukthusen torde ytterligare böra tilläggas, att tukthusens samtliga förråd och inventarier årligen skola underkastas fullständig inventering af ojäfvig person, som af fångvårdsstyrelsen för ändamålet tillförordnas. Öfver tillgången vid denna förrättning upprättas protokoll och fullständigt inventeringsinstrument i två exemplar, hvaraf det ena af förrättningsmannen insändes till fångvårdsstyrelsen för att tjena till ledning vid denna myndighets pröfning af requisitioner å nya persedlar och inventarier.

Slutligen höra väl ock till denna del af ämnet några uppgifter om utgifterna för tukthusens underhåll. De år 1883 fastställda utgiftsstaterna för dessa anstalter uppgå för tukthuset invid Helsingfors till en slutsumma af 163,550 mark, för tukthuset i Åbo till 164,765 mark samt för tukthus- och arbetsinrättningen i Tavastehus till 137,365 mark, i hvilken summa jemväl inberäknats utgifterna för de i sistnämnda inrättning förvarade arbetsfångar, hvilkas antal år 1885 uppgick till 145 i medeltal per dag. De faktiska utgifterna för ifrågavarande inrättningar hafva sammanlagda varit år 1882 540,111 mark, år 1883 503,925 mark, år 1884 509,580 mark samt år 1885 522,594 mark. Sistnämnde år utgjorde totalutgiften under året för hvarje i dessa inrättningar förvarad fånge vid tukthuset invid

Helsingfors 530 mark 50 penni, vid tukthuset i Åbo 445 mark 48 penni samt vid tukthus- och arbetsinrättningen i Tavastehus 347 mark 8 penni.

Bland dessa utgifter utgöra aflöningarna åt tukthusens tjänstemän och bevakningspersonal de största beloppen. Direktörerna åtnjuta enhvar i lön 4,000 mark och dertill ett årligt tjänstgöringsarvode af 2,000 mark vid tukthuset invid Helsingfors och i Åbo samt 1,200 mark vid tukthus- och arbetsinrättningen i Tavastehus, äfvensom 500 mark i arvodesförhöjning efter 5 års och ytterligare 500 mark efter tio års tjänstgöring. Dessutom tillkomma direktörerna fria husrum med värme. Inkomsterna för en tukthusdirektör torde, då alla med tjänsten förenade förmåner noga medräknas, uppgå till 9 à 10,000 mark om året. Dessa inkomster äro visserligen efter förhållandena i Finland icke ringa; men med hänsyn dertill att en fängelsedirektörs tjänsteverksamhet är af den säregna beskaffenhet, att den icke sällan gör honom mer eller mindre främmande för öfriga inom landets administration förekommande göromål och derigenom minskar hans utsigter till befordran, har man ansett att hans utkomst vid fängelset, der så mycket ankommer på föreståndarens personliga duglighet, bör vara fullt betryggad.

Predikanterna vid tukthuset åtnjuta enhvar 4,000 mark i lön samt i Helsingfors och Åbo dessutom 500 mark i arvode, som efter fem års tjänstgöring höjes med 500 mark samt efter tio års tjänstgöring med ytterligare 500 mark. Predikanten i Tavastehus erhåller efter fem års tjänstgöring utom sin lön jemväl ett arvode af 500 mark, som efter tio års tjänstgöring förhöjes till 1,000 mark. Alla predikanter tillkomma äfven fria husrum med värme.

Öfriga tjänstemän erhålla endast s. k. arvoden, med hvilket aflöningssätt rätt till pension efter afskedstagandet icke är förenad, likasom icke heller rätt till delaktighet i den för landets civila embets- och tjänstemän inrättade enke- och pupillkassan. Läkarens arvode är i Helsingfors

3,000 mark samt i Åbo och Tavastehus 1,800 mark. Samtliga bokhållare tillkomma i arvode 3,000 mark om året jemte rum med värme i Helsingfors och Åbo, men icke i Tavastehus. Arbetsledaren vid tukthuset invid Helsingfors har, utom rum med värme, 2,100 mark samt den sedvanliga förhöjningen af 500 mark efter fem och lika mycket efter tio års tjenstgöring. Vid detta tukthus finnes dessutom ett arvode af 1,800 mark anslaget för en biträdande arbetsledare. Arbetsledaren i Åbo har 2,500 mark om året samt en arvodesförhöjning af 200 mark efter fem och lika mycket efter tio års tjenstgöring. Arbetsförestånderskan i Tavastehus har 1,500 mark om året, utan någon arvodesförhöjning. Lärarne i Helsingfors och Åbo hafva hvardera 2,400 mark samt lärarinnorna i Tavastehus, den ena 1,000 mark och den andra 750 mark om året.

Af betjeningen hafva vaktmästarena från 1,000 till 1,400 mark om året samt vaktknektarne från 750 till 1,000 mark. Vaktfrun i Tavastehus har 900 mark och vaktqvinnorna från 500 till 600 mark om året. En del af vaktpersonalen åtnjuter dessutom fria husrum med värme.

*

*

*

Utom skyldigheten att deltaga i tukthusets ekonomiska förvaltning, åligger det tukthusets direktion att förordna om disciplinär bestraffning af fånge, som dertill gjort sig förfallen, äfvensom att bestämma om uppflyttning till högre klass af fångar, hvilka gjort sig deraf förtjenta, samt förordna om hvilka fångar sparpenning skall tillgodoräknas. Genom att sålunda öfverlemna domsrätten öfver förseelser emot tukthusordningen åt en kollegial myndighet har man sökt undvika att lemna spelrum för godtycket och de öfriga olägenheter, som äro förknippade dermed att fångarne vore beroende af endast föreståndaren vid inrättningen.

1866 års förordning om verkställighet af frihetsstraff upptager följande olika slag af disciplinär bestraffning, nemligen för fånge i enrum: vatten och bröd högst 8 dagar,

inspärning i mörk cell högst 4 dagar eller begge i förening likaledes högst 4 dagar; för klassfänge: inspärning i ljus cell högst 30 dagar, vatten och bröd, eller begge i förening högst 8 dagar, inspärning i mörk cell eller dylik inspärning vid vatten och bröd högst 4 dagar, nedflyttning till lägre klass, dervid mellanliggande klass jemväl kan förbigås, samt slutligen insättande i enrum på obestämd tid, då fänge visat sig så sedligt förderfvad, att han kan inverka menligt på andra fångar. Vid klassnedflyttning eller insättande i enrum på obestämd tid är äfven fångens sparpennning, om hvilken längre fram skall närmare ordas, förverkad till straffanstalten.

Den oftast använda af dessa bestraffningar har varit inneslutning i ljus cell vid vatten och bröd. Antalet straffade af de manliga tukthusfångarne har varit omkring 20 procent i förhållande till hela antalet och omkring 30 procent i förhållande till medeltalet per dag; af de qvinliga tukthusfångarna åter högst 15 procent, men ett år endast 6 procent i förhållande till hela antalet, och omkring 15, men ett år blott 8 procent i förhållande till medeltalet per dag.

De förseelser, hvilka de manliga fångarne mest låtit komma sig till last, hafva varit sturskhet och olydnad mot befäl eller bevakning samt öfverträdelser af förbudet emot begagnande af tobak. Denna sistnämnda förseelse har gifvit fängelsemyndigheterna, särskildt i Åbo, mycket bekymmer. Förbudet att begagna tobak synes nemligen, trots föreskriften i 1866 års förordning, icke hafva blifvit synnerligen noga iakttaget förrän från år 1883. Det har därför åtgått en ganska lång tid och kräft stränga åtgärder för att söka utrota ifrågavarande osed från tukthusen. Enligt uppgifter i fångvårdsstyrelsens publikationer, synes likväl bruket af tobak bland fångarne på senare tid hafva i någon mån aftagit.

Vid frågan om ordningen och disciplinen inom tukthusen torde knappast behöfva antecknas, att erfarenheten

inom landet till fullo ådagalagt, att den enligt 1866 års förordning fångarna ålagda tysthetsförpligtelsen icke kunnat vidmakthållas.

Med jern eller annat fängsel får fånge inom straffanstalten icke beläggas i annat fall, än om han försökt eller verkställt rymning eller visat våldsamhet, som icke annorlunda kunnat tyglas, i hvilka fall det ankommer på fängelsedirektionen att besluta om sådan åtgärds vidtagande äfvensom dess upphörande.

*

*

*

För undervisningen i och ledningen af de för fångarne bestämda arbeten äro, såsom ofvan framhållits, arbetsledare anställda vid tukthus för män och arbetsförestånderska vid tukthus för kvinnor. Dessa åligger det att med direktörens begifvande till instruktörer vid arbetet inöfva dem af betjeningen, hvilka ega anlag dertill, äfvensom sådana fångar, hvilka ådagalagt godt uppförande och skicklighet i visst arbete; att med biträde af instruktörerne i olika slag af arbeten undervisa fångarne, med iakttagande deraf att till instruktörer för undervisning af fångar, som hållas i enrum, allenast personer af betjeningen användas; att enligt den indelning direktören föreskrifvit för hvarje dag bestämma de arbeten, med hvilka fångarne skola sysselsättas, låta till dem utdela nödiga arbetsämnen och redskap samt tillse att, hvad deraf icke vid arbetet förbrukats, ordentligen återställas och förvaras; att till bokhållaren emot qvitto aflemna färdiga tillverkningar och arbetsredskap, som ej mera kunna begagnas, samt i god tid underrätta bokhållaren, när i bruk varande arbetsämnen och redskap behöfva förstärkas; att föra förteckningar öfver i bruk varande arbetsämnen och redskap samt öfver tillverkningarna; att föra anteckningar öfver det antal fångar, som vid särskilda slag af arbeten dagligen sysselsättas samt för öfrigt fullgöra, hvad direktören med hänsigt till arbetsverksamheten inom fängelset kan arbetsledaren ålägga.

Vid tukthusen hafva fångarne sysselsatts dels med arbeten för fångvårdsanstalternas egna behof, dels med tillverkningar för försäljning, hvarvid af fängelseförvaltningen uppköpta råämnen användts, dels ock med arbeten på beställning af enskilda personer eller korporationer, dervid dessa tillhöriga råämnen begagnats. Af hela antalet fångdagar år 1885, som vid nu ifrågavarande anstalter uppgick till 430,076, har något öfver 72 procent utgjort *verkställda* dagsverken samt återstoden, eller något öfver 27 procent *icke utförda* dagsverken i följd af sjukdom och bristande arbetsförmåga, genom sön- och helgdagar m. m. Ungefär 24 procent af de utgjorda dagsverkena hafva bestått i diverse hushållsarbeten m. m. för fångvårdsanstaltens eget behof samt derfor icke varit förenade med någon direkt inkomst. De med inkomst förenade dagsverkena hafva hufvudsakligen omfattat skrädleri- och sömnadsarbeten, skomakeriarbeten, snickeri-, svarfveri- och träsnideriarbeten, stenhuggningsarbeten, smides- och metallarbeten, nätbindning samt spånad och väfnad.

För att göra fångarbetets täflan i prisbillighet med det fria arbetet för dettas idkare mindre känbar, tillverkas allt sedan år 1883 flertalet beklädnadsersedlar och alla skodon för den finska militärens behof inom landets tukthus- och arbetsinrättningar. I följd häraf hafva exempelvis under år 1885 af de inalles 18,317 dagsverken med inkomst, som vid tukthus- och arbetsinrättningen i Tavastehus under sagda år användts för skrädleri och sömnadsarbeten, icke mindre än 16,075 åtgått till förfärdigande af militärersedlar, under det att af de 10,695 dagsverken med inkomst, som vid tukthuset i Åbo år 1885 användts för skomakeriarbeten, 8,545 åtgått till tillverkning af skoplagg för militärens behof.

Bruttoinkomsterna af arbetsverksamheten vid tukthusen hafva utgjort under år 1882 153,797 mark, år 1883 159,979 mark, år 1884 176,170 mark och år 1885 193,028 mark. Den rena inkomsten af arbetsverksamheten vid dessa

inrättningar har åter utgjort under år 1882 43,771 mark, år 1883 72,786 mark, år 1884 85,980 mark samt år 1885 92,625 mark.

Enligt 22 § i 1866 års förordning om verkställighet af frihetsstraff tillfaller inkomsten af det i tukthusen för rättade tvångsarbetet kronan, hvarför det äfven åligger fängelseföreståndarne att till ränterierna, statsfonden till godo, leverera behållna inkomsten för fångarnes arbeten, likasom hvad för öfrigt till dessa inrättningar i penningar kan inflyta, såsom exempelvis ersättning för försåldt mataffall m. m. dylikt. Likväl tillåter sagda förordning att till uppmuntran för fånge, som ådagalagt godt uppförande, samt för underlättande af hans återinträde i samhället, honom må, om han tillhör någon af de tre högre fångklasserna eller för ungdom enligt 4 § i förordningen hålles i enrum och der redan tillbragt fyra månader, tillgodoräknas en sparpennning af 20 till 60 penni i veckan. I enlighet härmed har åt fångarne uti ifrågavarande inrättningar tillerkänts sparpennningar till ett sammanlagdt belopp af 15,099 mark år 1882, 20,336 mark år 1883, 14,459 mark år 1884 samt 15,637 mark under år 1885.

* * *

Själavården och religionsundervisningen i tukthus handhafvas af inrättningens predikant, hvilken i sådant afseende är ålagdt, att genast efter fånges ankomst till tukthuset noga undersöka hans kristendoms-kunskap och läskunnighet, under dagliga besök hos fångar, företrädesvis i cellerna och sjukrummen, enskildt samtala med dem i syfte att hos dem väcka ånger öfver det förflutna och håg att begynna ett bättre lefverne; att tillse det dagliga bönestunder, morgon och afton, med fångarne hållas samt tidtals sjelf deltaga i dem; att hvar sön- och helgdag i anstaltens kyrka förrätta gudstjenst äfvensom tidtals hålla bibelförklaring eller katekesförhör med fångarne; att till den heliga nattvarden bereda sådana fångar, som ej äro skrift-

gångna, samt ombesörja alla öfriga religiösa förrättningar, hvilka angå fångarne; att föra kyrkobok öfver fångarne, tillse att fullständiga prestbevis, der sådana om dem saknas, blifva införskaffade, samt för dem utfärda prestbevis under deras vistelse i fängelset och vid behof äfven efteråt; att öfvervaka fångarnes elementarundervisning samt i religion sjelf undervisa sådana fångar, hvilka företrädesvis äro i behof deraf o. s. v.

Elementarundervisningen skall, enligt 1866 års förordning om verkställighet af frihetsstraff, omfatta den i folkskolan vanliga kurs. Tukthusets lärare åligger därför att efter fånges ankomst till fängelset undersöka hans mått af kunskaper samt hos direktören föreslå det läslag, hvartill fången må hänföras. Undervisning uti tukthusens skolor har hufvudsakligen meddelats i religion, fäderneslandets historia, geografi, räkning, grammatik, innanläsning, stil- och rättskrifning samt sång. Hvarje till tukthuset ankommen fånge, som icke uppnått 40 års ålder, har ansetts böra åtnjuta undervisning i fängelsets skola, såvida han icke på annat sätt tidigare förvärfvat sig de kunskaper, som i skolan meddelas.

Läkaren slutligen handhar helso- och sjukvården inom fängelset samt eger i sådant afseende efterse att allt som leder till sjukdomars förekommande och helsans bevarande iakttages. Särskildt är det läkaren ålagdt, att iakttaga verkningarna af fånges vistelse i cell och af de disciplinära bestraffningarna. Jemväl bör läkaren noga undersöka hvarje nykommen fånges helsotillstånd i fysiskt och psykiskt hänseende äfvensom hans arbetsförmåga, samt underrätta direktören om hvad dervid erfarits.

Tukthusets direktör utnämnes af senaten, sedan fångvårdsstyrelsen, efter kungjord ansökningstid af trettio dagar, afgifvit förslag till tjenstens besättande. Bokhållaren, arbetsledare och arbetsförestånderska samt lärare och lärarinnor tillsättas af fångvårdsstyrelsen, sedan vederbörande fängelsedirektion beredts tillfälle att yttra sig om

de sökandes skicklighet och lämplighet för befattningarna. Predikanten utnämnes enligt landets kyrkolag af domkapitlet i det stift, inom hvars område tukthuset är beläget. Läkare vid tukthus tillförordnas på fångvårdsstyrelsens anmälan af medicinalstyrelsen. Betjeningen vid tukthus antages af direktionen, sedan sökande under profvtjenstgöring i minst sex månader visat skicklighet och lämplighet för sysslan. För vaktpersonalens utbildning för sitt kall är vid tukthuset i Åbo inrättad en fångvaktarenskola, som åtnjuter ett årligt anslag af 6,000 mark.

* * *

Sålunda har nu den i Finland pågående fängelsereformen omsider fortskridit så långt, att alla anstalter, der den svåraste arten af frihetsstraff skall undergå, numera äro såväl till sin yttre som inre organisation försatta i det skick, att åtminstone icke dessa inrättningars tillstånd utgör något hinder för den nya strafflagens snara antagande och tillämpning. Af ofvan angifna orsaker har reformen först under senare tider kunnat sträcka sig till landets ransakningshäkten, hvilka tillika äro och fortfarande skola tjena jemväl som straffanstalter, der den lindrigare arten af frihetsstraff eller "fängelsestraffet" skall undergå. Att jemväl alla sistnämnda fängelser dock inom en icke aflägsen framtid blifva försedda med tidsenliga, efter det nya straffsystemet lämpade lokaler, framgår af ofvan lemnade uppgifter. Och att äfven den i många afseenden så bristfälliga inre organisationen af ifrågavarande fängelser snarligen kommer att undergå nödiga förändringar, synes deraf, att senaten i slutet af sistlidet år 1886 uppdragit åt en för ändamålet tillsatt komité att utarbete förslag till nytt reglemente samt utgiftsstaten för länsfängelserna.

Helsingfors i Juni 1887.

MAURITZ HORNBERG.
